

*Makalenin Türü: Araştırma Makalesi / Research Article

*Geliş Tarihi / First Received: 23.05.2023

*Kabul Tarihi / Accepted: 13.06.2023

*Atıf Bilgisi: Keskin, M. A. (2023). "Bir Turizm ve Kültürel Miras Alanı Olarak Hatıla Vadisi". Hars Akademi, 6 (1), 33-44.

*Citation: Keskin, M. A. (2023) "Hatıla Valley As a Tourism And Cultural Heritage Site". Hars Akademi, 6 (1), 33-44.

BİR TURİZM VE KÜLTÜREL MİRAS ALANI OLARAK HATILA VADİSİ

*Mehmet Ali KESKİN**

Öz

Artvin, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin en doğusunda yer almakta olup birçok farklı kültüre ve kültürel miras öğelerine ev sahipliği yapmaktadır. Kendine özgü coğrafyası, iklimi, bitki örtüsü, endemik bitki çeşitliliği, köyleri, yaylaları, yöresel lezzetleriyle turizm açısından da önemli bir yere sahiptir. Özellikle Hatıla Vadisi kültürel ve turistik açıdan oldukça değerli bir destinasyon alanıdır. Hatıla Vadisi zengin bir faunaya, 125'i endemik olmak üzere çeşitli bitki türlerine ve farklı türde kayaç yapılarına sahip bir alan olmasının yanı sıra vadi sınırları içerisinde yer alan köyleri ile kültürel zenginliğe de sahiptir. 1994'te Milli Park ilan edilen Hatıla Vadisi özellikle 2015'te Tarım ve Orman Bakanlığı Artvin 12. Bölge Müdürlüğü tarafından yapılmış olan Cam Seyir Teras ile birlikte daha da değerlendirilmiş, yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağı haline gelmiştir. Bu çalışmada Hatıla Vadisi Milli Parkı'nın sahip olduğu rekreasyonel potansiyelinin kültürel miras ve turizm bağlamında bir değerlendirmesi yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Hatıla Vadisi, Milli Park, Artvin, Cam Teras, Bazalt kayalıkları

* Dr. Öğretim Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin Meslek Yüksekokulu, Seyahat-Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü / Kültürel Miras ve Turizm Programı, Artvin. m_alikesin@artvin.edu.tr / ORCID: 0000-0003-0262-0353.

HATILA VALLEY AS A TOURISM AND CULTURAL HERITAGE SITE

*Mehmet Ali KESKİN**

Abstract

Artvin which is located in the easternmost part of the Eastern Black Sea Region is home to many different cultures and cultural heritage elements. It has an important place in terms of tourism with its unique geography, climate, vegetation, endemic plant diversity, villages, plateaus, and local cuisine. The Hatila Valley in particular is a very valuable cultural and tourist destination. Hatila Valley is an area with rich fauna, various plant species, of which 125 are endemic, and different types of rock structures, as well as cultural richness with its villages located within the borders of the valley. Declared a National Park in 1994, Hatila Valley has become more valuable, especially with the Glass Observation Terrace built by the 12th Regional Directorate of Artvin, Ministry of Agriculture and Forestry in 2015, and has become the center of attention for local and foreign tourists. In this study, an evaluation of the recreational potential of Hatila Valley National Park was carried out in the context of cultural heritage and tourism.

Keywords: Hatila Valley, National Park, Artvin, Glass Terrace, Basalt rocks

* Dr. Faculty Member, Artvin Coruh University, Artvin Vocational Scholl, Department Of Travel-Tourism and Entertainiment Services / Cultural Heritage and Tourism Program. m_alikesin@artvin.edu.tr / ORCID: 0000-0003-0262-0353.

Giriş

Coğrafi farklılıklar ve kültürel çeşitlilikler insanlığın varoluşundan bu yana dikkat çeken olgular olmuştur. Bu çeşitliliklerle birlikte gezip görme, keşfetme merakı turizm olgusunu da beraberinde getirmiştir. “Gezmek, görmek, dinlenmek, değişik kültürleri ve mekânları tanımak için yapılan seyahat ve konaklamalar turizmin en temel tanımıdır” (Emekli 2006: 53). Turizmin çekiciliği, elinde var olan kaynaklara bağlı olarak turizm türlerinin ve bu türlere bağlı farklı etkinliklerin ortaya çıkmasına da katkı sağlamıştır. Kıyı- deniz turizmi, kırsal turizm, eko turizm, yayla turizmi, inanç turizmi, kış turizmi gibi çeşitlilik ve bu çeşitliliğe bağlı doğa yürüyüşü, kayak sporu, yamaç paraşütçülüğü, bisiklet turları gibi etkinliklerde turizm çeşidine göre şekillenmiştir. Özellikle kıyı ve deniz turizmi tüm dünyada en çok tercih edilen turizm çeşidini oluşturmaktadır. Ancak son yıllarda dünyada turizm anlayışı kıyı ve deniz turizminden farklılaşarak doğa turizmi, kırsal turizm, gastronomi turizmi gibi alanlara yönelmeye başlamıştır. “Dünyadaki turizm anlayışı değişmeye başlamış, doğa ile bütünleşme, geçmiş kültürün izlerini yerinde görme, kültürel temaslar, yaşam tarzı, inanç sistemleri, el sanatları alış-veriş ortamları, eğlence biçimleri ilgi çeker olmuştur” (Emekli 2006: 54-55). “Geleneksel kültürün zenginliği ve doğal ortamların el değmemişliği, günümüzde turizmin talep yönünü kıyılardan iç kısımlara doğru çevirmeyi başarmıştır” (Soykan 2003: 3). Özellikle dağların, yaylaların, ormanların hatta köylerin turizme açılmasıyla birlikte iç kısımlardaki turizmin önemi daha da artmıştır.

Turizm olgusu rekreasyon faaliyetlerini de beraberinde getirmiştir. Boş zamanı etkili ve verimli kullanmak adına çok çeşitli faaliyetler ortaya çıkmış olup; “Boş zamanlarda yapılan her türlü gönüllü faaliyet; kısaca rekreasyon faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde şehirleşmenin etkileriyle dış mekanda yapılan rekreasyon faaliyetleri çeşitlenmektedir. Doğal alanlar arasında yer alan milli parklar, rekreasyon faaliyetleri içerisinde önemli yer tutmaktadır” (Şahbaz, Altınay 2015: 126-127). İnsanlar rahatlamak, yeni yerler gezip görmek farklı coğrafyalar ve kültürler tanımak amacıyla turizm tercihlerini de değiştirmiş ve bu değişimler sonucunda doğal ve kültürel zenginlikler açısından değerli milli parklara, tabiat parklarına yönelmede bir artış olmuştur. Ülkemizde de milli park kavramı gittikçe önem kazanmakta ve birçok ziyaretçiyi kendine çekmektedir.

Milli parklar; belirli bir büyüklüğe, doğal, kültürel ve tarihi değere sahip koruma ve kullanma dengesi içerisinde sürdürülebilir bir şekilde gelecek nesillere aktarılması planlanan alanlardır. “Milli parklar, mevcut doğal kaynak değerlerinin korunduğu, bunun yanında bu değerlerin rekreasyonel potansiyellerinin de göz ardı edilmediği, koruma-kullanma dengesi içerisinde var olan korunan alanlardır” (Karaşah, Kurdoğlu, Kurdoğlu 2006: 146). “Milli Parklar belirli büyüklüğe sahip biyolojik, coğrafi, jeolojik, morfolojik özellikler ve estetik bütünlük gösteren ve bunlarla birlikte uzun çağlardan beri şekillenmiş farklı kültürlerin izlerini taşıyan görüntü veren milli hatta milletlerarası değerlere sahip alanlardır” (Taşlıgil 2020: 87). Milli parklar var olan değerleri korumayı amaçlarken turizm amaçlı rekreasyonel alanlarında ulusal ve uluslararası boyutta tanınmasını da amaçlamaktadır. “Milli parklar, mevcut kaynak değerlerini uygun rekreatif etkinliklere imkân verecek biçimde kullanıma açmıştır ve bu bağlamda açık hava rekreasyonu açısından olanaklar sunmaktadırlar” (Karaşah, Kurdoğlu, Kurdoğlu 2006: 147).

Doğu Karadeniz Bölgesi'nin en doğusunda yer alan Artvin ili de bir kültür mozaïği olmanın yanında doğal güzellikleriyle dikkat çekmektedir. Artvin denilince akla doğal coğrafyasının yanında iklimi, bitki örtüsü, endemik bitki türleri, ormanları, köyleri, yaylaları, yöresel lezzetleri, dereleriyle birlikte kültürel miras öğeleri gelmektedir. “Artvin’ in coğrafi ve kültürel farklılıkları hem yerli hem de yabancı turistler için de çekici öğeler barındırmaktadır. İlin birçok turizm rekreasyon alanları mevcuttur. Hatıla Vadisi Milli Parkı, Borçka Karagöl, Şavşat Karagöl, Macahel bu alanlara birer örnek olarak gösterilebilir” (Keskin

2022: 143). Bununla birlikte Çoruh nehri kıyısında yer alan “İbrikli İskelesi de bir turizm rekreasyonudur ve hizmete başladığı günden itibaren birçok yerli ve yabancı turist tarafından ziyaret edilmektedir. Ayrıca bölgeye turizm amaçlı düzenlenen turların da uğrak merkezlerinden biri olmuştur” (Keskin 2022: 149). Gastronomi turizmi açısından da bakıldığında Artvin ve özellikle Hatıla Vadisi Milli Parkı barındırdığı endemik bitki türleri ile “sahip olduğu bitki sayısı ve çeşitliliği yönünden Türkiye’nin en zengin illerinden birisi olma özelliği taşımaktadır. Dolayısıyla Artvin’de tıbbi ve aromatik bitkiler önemli bir gastronomi değeri taşımaktadır” (Oğan, Cömert 2022: 29). Bu bağlamda Hatıla Vadisi; ilginç jeomorfolojik yapısıyla, özgün bitki örtüsüyle ve doğal peyzaj öğeleri ile Artvin için hem kültürel hem de turizm değerlerine sahip bir Milli Park alanıdır.

Fotoğraf 1. Hatıla Vadisi cam seyir teras kısmında bulunan Cam Teras Lokanta ve Çay Evi’nin masalarının üzerinde yer alan yazı ve görsellerden bir görünüm

Hatıla Vadisi, Artvin il merkezine 7 kilometre uzaklıktadır. Bu 7 kilometrenin 5.5 kilometresi asfalt yol, 1.5 kilometresi de doğal taş parke kaplama yoldur. Bu taş kaplama yoldan gidilerek vadinin en dikkat çekici noktası olan cam seyir terasa varılmaktadır. Cam seyir terastan sonra 2 km daha gidildiğinde bazalt kayalıklar karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu kilometre bilgileri şahsi aracımızın kilometre sayacı sıfırlanarak ölçümlenme ile elde edilmiş bilgilerdir. Ayrıca fotoğraflar da vadi ziyaret edilerek tarafımdan çekilmiştir. Bununla birlikte Cam Teras Lokanta ve Çay Evi’nin masalarının üzerinde de Hatıla Vadisi Milli Parkı ve cam seyir teras hakkında gelen ziyaretçileri bilgilendirme amaçlı açıklama ve görseller yer almaktadır.

Hatıla Vadisi Milli Parkı; rekreasyonel potansiyeli, farklı vejetasyon tipleri, peyzaj özellikleri, doğa temelli turizm olanakları gibi birçok açıdan araştırmalara konu olmuş bir alandır. Hatıla Vadisi; “ülke ölçeğinde oldukça değerli doğal kaynak değerlerine sahip, biyolojik çeşitliliği zengin, peyzaj değeri yüksek, rekreasyonel yönden odak noktası olma niteliğine sahip bir alandır. Alanda pek çok bilimsel ve rekreasyonel çalışmalar yapılmıştır” (Turgut, Tırnakçı 2020: 18).

Bu çalışmada da Artvin’in bir doğal kültür mirası ve turizm destinasyon alanı olan Hatıla Vadisi Milli Parkı; kültür turizme katkısı yönünden incelenecektir.

Hatila Vadisi Milli Parkı’na Genel Bir Bakış

Hatila Vadisi, yüzölçümü 16.944 hektar olup, 1994 yılında Milli Park ilan edilmiştir. Hatila Vadisi 170 metre yükseltiden başlayıp 3224 metre yükseltiye kadar uzanabilmektedir. V tipi, dar tabanlı derin karakteristik özelliklere sahip olan vadi jeomorfolojik yapısıyla da dikkatleri üzerine çekmektedir. Bu özelliği vadiye, kendine özgü bir güzellik ve biyoçeşitlilik katmaktadır. Hatila Vadisi, Çoruh Nehri’nin yan kollarından biri üzerinde bulunur ve 25 kilometre uzunluğa sahiptir. Yeraltı suları ile dağlarda biriken karbuzul sularıyla beslenen Hatila deresi 19 adet dereyi de beslemektedir. Vadi boyunca eğim kırıkları arasında oluşan onlarca şelale de ziyaretçilerine birbirinden güzel manzaralar sunmaktadır. Hatila Vadisi bu açıdan fotoğraf çekmek için ender alanlardan biridir. “Çoruh Nehri’nin kıvrımlı çizgisel yapısı ile oluşturduğu manzara bütünlüğünden dolayı görsel çirkinliklerin neredeyse hiç olmaması bu bölgenin görsel kalitesinin yüksek olmasında etkili olmuştur” (Duman, Turgut 2020: 363).

Hatila Vadisi Milli Parkı’nda “125’i endemik olmak üzere 1349 adet bitki türü varlığı tespit edilmiştir. Hatila Vadisi Milli Parkı florasının en büyük özelliklerinden biri de ülkemizde hepsini aynı anda yalnızca bu vadede görebileceğiniz 4 farklı orman gülü bulunmasıdır” (URL.1)

Ayrıca vadi zengin bir faunaya da sahiptir. Bu fauna içerisinde ayı, domuz, tilki, porsuk, yaban keçisi, sansar, atmaca, kartal, çakal, dağ horozu, engerek, alabalık en çok karşılaşılan türlerdir.

Hatila Vadisi; doğal güzellikleri, cam seyir terası, prizma şekline benzeyen ve oluşum tarihi tam olarak bilinmeyen bazalt kayalıkları ile görülmeye değer alanlardandır. “Volkanik kayaçların oluşturduğu estetik görüntüler alan içerisinde dikkat çekicidir. Vadinin keskin hatları yayla yüksekliklerinde görsel yönden etkili silüetler oluşturmaktadır” (Turgut, Tırnakçı 2020: 18). Milli Park içerisinde doğa yürüyüşü, bisiklet safari yapılabilen ve fotoğraf tutkunları için eşsiz güzellikte manzaralar resmedilebilmektedir. Hatila Vadisi Milli Parkı “oldukça zengin florası, farklı kayaç formasyonları ve ilginç topoğrafyası ile dikkat çekici, doğal peyzajın gözlemlenebildiği en güzel alanlardan biridir” (Karaşah 2018: 121).

Fotoğraf 2. Hatila Vadisi Milli Parkı’na girişteki mesire yeri

Vadi sınırları içerisinde 2 köy ve bu köylere ait mahalleler yer alır. Fıstıklı köyü, Hatila Vadisi Milli Park alanına girişteki köydür. Hatila (Taşlıca) Köyü de Milli Park alanı içerisindeki köydür. Hatila Vadisi ve köy yolları dar, virajlı, sarp kaya ve yamaçlardan oluşmaktadır. Hatila (Taşlıca) Köyü’nün geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olmakla birlikte köyde arıcılık ve bal üretimi de yapılmaktadır. Vadede

endemik bitki türlerinin yaygın oluşu bu bitkilerle beslenen hayvanlardan elde edilen ürünü de değerli kılmaktadır. Özellikle Hatıla Balı endemik bitkilerden elde edilmesi nedeniyle oldukça değerlidir. Bu köyde yaşayan halk, köye ya da Hatıla Vadisi’ne turizm veya ziyaret amaçlı gelenlere bu endemik bitkilerden beslenen hayvanlardan elde ettiği ürünlerin satışını da yapmaktadır. Özellikle cam seyir terasını ziyarete gelenler orada bulunan restoran bölümündeki stantta ürünlerini sergileyip satışını da yapabilmektedir.

Kültürel Miras Bağlamında Hatıla (Taşlıca) Köyü

Eski adı Hatıla yeni adı Taşlıca Köyü, 1994’te Hatıla Vadisi’nin “Milli Park” ilan edilmesiyle birlikte ayrı bir öneme de sahip olmuştur. Taşlıca Köyü’ne bağlı 18 mahalle bulunmaktadır. Köy halkı geçimini tarım hayvancılık özellikle de arıcılıkla sağlamaktadır. Köyde yaklaşık 300 yıldır bal üreticiliği yapılmaktadır. Bunun sonucu olarak da yöre halkı tarafından 1974’te Taşlıca Köyü içerisinde “Sınırlı Sorumlu Taşlıca Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi” kurulmuştur. Ayrıca kooperatif tarafından uygulanan Bal Süzme Paketleme Tesisi Projesi de 2014’te tamamlanarak faaliyete geçirilmiştir. Yıllık 100 ton üretim kapasiteli tesis 11 kişiye de istihdam sağlamaktadır.

Fotoğraf 3. Taşlıca Köyü Bal Süzme, Paketleme Tesisi

Fotoğraf 4. Hatıla Balı (URL.2)

Hatıla Balı 2021’de Menş Coğrafi işareti ile tescillenerek Türk Patent ve Marka Kurumunun resmî web sitesinde coğrafi işaretler bölümü içerisinde yerini almıştır. Burada coğrafi işaret nedir? Sorusu aklımıza takılabilir. *“Harita işaretlerinden farklı olarak coğrafi işaret; belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibariyle kökenin bulunduğu bir yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş bir ürünü gösteren ad veya işaretlere denir. Coğrafi işaretler “menşe adı (designation of origin)” ve “mahreç işareti (geographical indication)” olmak üzere ikiye ayrılır”* (Tanrıkulu 2007: 174). Tamamı Hatıla Milli Parkı içerisinde üretilen doğal bir ürün olan Hatıla Balı köy halkının sürdürülebilir öz kaynağıdır. Kooperatif tarafından Hatıla balının 2017’de marka tescilinin alınmasıyla birlikte 2020 yılı itibariyle Türk Patent ve Marka Kurumuna başvurulmuş olup kurum tarafından yapılan değerlendirmeler sonucunda 2021 yılında Hatıla balı “MENŞE” coğrafi işaretini almıştır. *“Coğrafi işaret korumasına konu edilen ürünün üretimi,*

işlenmesi ve diğer işlemlerinin tamamı sınırları belirlenmiş coğrafi alanda gerçekleşmek zorunda ise bu durumda bulunan coğrafi işaretlere “menşe adı” denir” (Tanrıkulu 2007: 174). Hatıla balının internet üzerinden tanıtımını ve satışını yapmak için “<https://hatilabal.com/>” adıyla bir web sitesi de mevcuttur. 300 yıllık kültür mirasını sürdürmek adına köy halkı ellerinden gelen gayreti göstermektedirler. Bu kapsamda 21 Ağustos 2022 tarihinde ikincisi düzenlenen Geleneksel Hatıla Bal Festivali ile köy halkı hem kültür mirası Hatıla balını Türkiye çapında tanıtmak hem de Taşlıca Köyü’nü turizm açısından geliştirmeyi hedeflemişlerdir.

Bununla birlikte köyde ve vadide TEMA Vakfı tarafından “Macahel Arıcılık” ismiyle Kafkas ana arı yetiştiriciliği de yapılmaktadır. Arıcılık köyün en önemli geçim kaynağıdır. Köy çerisinde birçok yerde hem arı yetiştiriciliği hem de bal üretimi için petekhaneler mevcuttur.

Fotoğraf 5. Petekhaneler (URL.2)

Vadi zengin ve yoğun vejetatif bitki örtüsü ve biyoçeşitliliğe sahip olmakla birlikte bitki türleri içerisinde endemik karakterde olanlar da mevcuttur. Ayrıca vadinin önemli özelliğinden biri de kimyasal atıklardan uzak ve yerleşim yerlerinden tamamen izole olmasıdır. Tüm bu bileşenler Hatıla balının kalitesini önemli oranda etkilemektedir. Bal üretiminde Kafkas ve Kafkas melezi arı ırkları kullanılmıştır.

Bunların yanında köyde geleneksel yaylacılık faaliyeti de devam ettirilmektedir. Yazın yaylaya çıkan köy halkı yaz boyunca yaylada tarım ve hayvancılık işleriyle de uğraşmaktadır. Yaylada otlayan hayvanlarından tereyağı, peynir, kaymak gibi ürünler elde etmektedirler. Dağ kekiği, dağ pancarı, böğürtlen toplayarak kış için muhafaza ederler. Ayrıca çam sakızı da toplayıp değerlendirmektedirler. Tüm bu elde ettikleri ürünleri satabilme imkânı da bulmuşlardır.

Turizm Bağlamında Hatıla Vadisi Milli Parkı ve Cam Seyir Terası

Son yıllarda dünyadaki hızlı ekonomik, teknolojik gelişme ve değişimler turizm alanlarını da etkilemiştir. Turizmin çeşitliliği, insanların daha sakin ortamları tercih etme istekleri, kent yaşamından kırsal yaşama geçme isteği gibi nedenler turizmin çağa uygun olarak gelişmesine ve değişmesine olanak sunmaktadır. “Günümüz yaşam şartları, bireylerin bulunduğu ortamdan uzaklaşarak stresten arınmaya ve yenilenmeye olan ihtiyacını arttırmaktadır” (Karaşah 2017: 67).

Bununla birlikte doğa turizmi, kırsal turizm, kültür turizmi gibi alanlara yönelim daha fazla olmaktadır. Bu eğilim eko- turizm gibi bir kavramın oluşmasına zemin hazırlamıştır. Eko turizm denildiğinde doğası bozulmamış alanlara bilimsel amaçlarla olabileceği gibi manzara seyretmek, yaban hayatını ya da bitki örtüsünü gözlemlemek- resmetmek gibi amaçlarla yapılan ve bundan büyük keyif alınan seyahatler akla gelmektedir. Eko turizm doğaya yöneliktir ve doğal kültürel kaynakları değerlendirme kapsamında yapılmaktadır. Eko turizm faaliyetleri özellikle doğal koruma alanlarındaki manzara, topografya, bitki ve yaban hayatı gözlemlenmenin yanı sıra gidilen yerde görülecek kırsal yaşam, yayla ya da köy evlerini görme, buralarda yaşama, yöresel lezzetleri tanıma, doğada kamp kurma gibi etkinlikleri içermektedir. “Artvin kenti kentsel ve özellikle eşsiz güzellikte kırsal rekreasyonel alanlara sahiptir. Bu alanlar kullanıcılarına farklı rekreatif etkinlik fırsatı sunmaktadır” (Karaşah 2017: 59). Bu bağlamda bakıldığında Hatıla Milli Parkı eko turizm açısından çok dikkat çekici ve önemlidir. Endemik bitki yapısı, coğrafi özellikleri, iklimi, florası, faunası, kültürel değerleri gibi birçok önemli unsuru içerisinde barındırmaktadır. Özellikle doğaseverler ve fotoğraf tutkunları için eşsiz görsel şölen sunmaktadır. Bu doğal peyzaj güzellikleri ile zengin rekreasyonel potansiyele de sahiptir. “Sahip olduğu florasıyla sonbahar mevsiminde eşsiz güzellikte renklemeleri görmek olasıdır. Alan piknik, manzara seyri, yürüyüş, fotoğraf çekmek ve kamp gibi rekreasyonel fırsatlar sunmaktadır” (Karaşah 2018: 121).

Fotoğraf 6. Hatıla Vadisi Milli Park Alanına Giriş

Hatıla Vadisi Milli Parkı'na girişte vadi ile ilgili bilgilendirme panosu, yönleri belirten tabelalar ve piknik alanı mevcuttur. Ziyaretçiler cam teras alanına gitmeden önce burada piknik yapabilirler, farklı bir açıdan vadiyi fotoğraflama imkânı bulabilirler. Milli Park'a giriş araç sınıfına göre ücretlidir.

Cam Seyir Teras

Doğa yürüyüşleri, kamp ve konaklama imkanlarına sahip Hatıla Vadisi'nde rekreasyon alanlarından biri de Artvin Merkez'e 12 km uzaklıkta yer alan cam seyir terasıdır. Tarım ve Orman Bakanlığı Artvin 12. Bölge Müdürlüğü tarafından 2015'te yapılmış olan cam terasın ortalama yüksekliği 220 metredir. 25 kişi ve ortalama 35 ton taşıma kapasitesine sahip terasın camla kaplı alanı 50 metre karedir. Havanın açık ve güneşli olduğu zamanlarda eşsiz manzarasıyla insanı adeta büyülemektedir. Fotoğraf tutkunları ve manzara

hayranları için görülmeye değer yerlerden biri olan cam teras son yıllarda yerli ve yabancı turistlerin de ilgi odağı haline gelmiştir. Özellikle cam seyir teras yapıldıktan sonra ziyaret için gelen yerli ve yabancı turist sayısı yılda ortalama 30 bin civarına ulaşmıştır.

Fotoğraf 7. Cam Seyir Teras'tan Bir Görünüm

Cam terastan bakıldığında vadinin farklı açılardan doğal güzelliklerini izlemek ve fotoğraflamak doğa tutkunları için çok farklı ve güzel bir deneyimdir. Teras alanında doğum günü kutlamaları, evlilik teklifi gibi küçük organizasyonlar da yapılabilmektedir. Öyle ki ünlü mutfak şefi *Yunus Emre AKKOR Sarayın Lezzetleri Programının 65. Bölümünü* Artvin’ de gerçekleştirmiş ve cam seyir teras üzerinde çekim yapmıştır (URL.3).

Ayrıca terasın hemen yan tarafında vadi manzaralı Cam Teras Lokanta ve Çay Evi yer almaktadır. Cam seyir terastaki manzarayı izledikten ve cam teras deneyimini yaşadıkten sonra buradaki çay evinde, Hatıla Vadisi’nin farklı açıdan güzellikleri eşliğinde çayınızı yudumlamak ve yöresel lezzetlerin tadına bakmak önemli bir ayrıcalıktır. Lokanta alanında yöresel ürünlerin sergisi ve satışı da yapılmaktadır. Özellikle

Fotoğraf 8. Cam Teras Lokanta ve Çay Evi

Hatıla Vadisi’nde yer alan köylerden elde edilen doğal ürünlerin satışı tercih edilmektedir.

Lokantada bulunan masaların tümünün üzeri cam teras ve Hatıla Vadisi hakkında bilgi verici yazılar ve görsellerle kaplanmıştır. Bu da ziyarete gelen yerli ve yabancı turistlerin bilgilenmesi açısından oldukça önemlidir.

Cam teras alanında olduğu gibi lokanta alanında da doğum günü kutlamaları, yemek organizasyonları, kına gecesi, nişan, evlilik teklifi gibi organizasyonlar yapılmaktadır. Lokanta yaz aylarında sabah 8.00 ile gece 23.00 saatleri arasında; kışın da sabah 9.00 ile akşam 17.00 saatleri arasında hizmet vermektedir.

Hatıla’nın Bir Başka Yüzü; Bazalt Kayalıkları

Her coğrafi bölgede farklı kayaç ve toprak yapıları olduğundan yeryüzü şekilleri de çeşitlilik göstermektedir. Arazideki oluşum şekilleri, rüzgâr, yağmur, sel, deprem, heyelan gibi etkenlerin temelinde oluşmaktadır. Hatıla Vadisi Milli Parkı içerisinde bulunan doğal varlıklarımızdan biri de bazalt kayalıklarıdır.

Fotoğraf 9. Bazalt Kayalıklarından Bir Görünüm

Oluşum tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte volkanların püskürttüğü lavların soğuması sonucunda oluşmuş bu ilginç kayalıklar bir kültür mirası olarak hem doğa turizmi hem de kültür turizmi kapsamında gelen yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağı olmuştur.

Hatıla Vadisi doğal güzellikleri, bitki örtüsündeki çeşitliliği, farklı türde hayvanlara ev sahipliği yapmasının yanında bir kültür mirası olan ismini verdiği balıyla, bazalt kayalıklarıyla ve seyrine doyum olmaz cam terası ile Milli Park olma unvanını hak etmiş nadir yerlerden biridir. Dört mevsim sunduğu farklı görsel manzaralar sayesinde gelen yerli ve yabancı ziyaretçilerin ilgi odağı olmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Hatıla Vadisi Milli Parkı, kültürel miras ve turizm odağında incelendiğinde turizm potansiyelinin bir miktar yatırımla bile arttığı görülmektedir. Vadinin kültürel miraslarının yanı sıra hem yapılan yol düzenlemesi hem de cam seyir teras gerek doğa turizmi gerekse kültür turizmi için gelen yerli ve yabancı turist sayısının artmasında önemli bir faktör olmuştur. Bu durum bir doğal kültürel miras olan Hatıla Vadisi'nin, doğal güzelliklerinin, adını taşıyan Hatıla Balı'nın, bazalt kayalıklarının ulusal ve uluslararası çevrelerce de duyulmasında rol oynamaktadır. Ayrıca Taşlıca Köyü halkı Hatıla Bal Şenliği'ni geleneksel hale getirerek düzenledikleri organizasyonlarla da hem balı hem de köylerini ulusal boyutta tanıtmayı hedeflemekte ve gelecek turistler için farklı destinasyon alanları yaratmayı da amaçlamaktadırlar. Hatıla Vadisi Milli Parkı bir turizm destinasyonu olmakla birlikte bu alanda yapılacak rekreasyon faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi turizmin canlanması açısından oldukça gereklidir. Bu husustaki öneriler şu şekilde sıralanabilir;

-Hatıla Vadisi Milli Parkı'nda ATV safari de yapılabilmesi mümkündür. Bu nedenle ATV safari düzenlenebilir.

-Taşlıca Köyü, cam seyir terasın karşısında yer almaktadır. Köye turist ziyaretlerinin yapılabilmesi için vadi arasına bir asma köprü inşa edilmesi turizmin canlanması açısından oldukça önemlidir.

-Cam seyir terasa ya da bulunduğu alanın bir noktasına “Bungee Jumping” yapılabilmesi için gerekli donanımın kurulması da turizmin canlanmasında etkili olacaktır.

-Vadinin doğal güzelliklerinin gözlenebilmesi için vadiyi gören önemli noktalara seyir dürbünlerinin konulması gerekmektedir.

-Hatıla Vadisi Milli Parkı'na girişte bulunan mesire yerindeki ahşap yapıların vadiye gelen yerli ve yabancı turistler için otele dönüştürülmesi de turizmi hareketlendirecektir.

-Taşlıca Köyü içerisinde bulunan evlerden uygun olanların pansiyona dönüştürülmesi turizmin canlanmasında oldukça etkili olacaktır.

Tüm bu öneriler ışığında yapılacak yatırımlarla Milli Park'a gelecek olan yerli yabancı turist hareketliliğinde de önemli derecede artış olacaktır. Bilinmelidir ki yapılan cam seyir teras ile birlikte her yıl gelen turistlerin sayısındaki artış, önerilen rekreasyon faaliyetlerinin varlığında daha da hız kazanacaktır. Gelen turistler için gerek Milli Park'a girişte gerekse de Taşlıca Köyü'nde oluşturulacak konaklama alanları da turizmin çeşitlenmesinde ve canlılığında çok önemli bir etken olacaktır.

Kaynakça

- Duman, Gizem; Turgut, Hilal (Ağustos 2020). “Akarsu Kıyılarının Kent Kimliğine Katkısı: Çoruh Nehri Örneği”, *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 22(2), s. 354-366 (<https://dergipark.org.tr/en/pub/barofd/article/709363/> [Erişim tarihi: 01.10.2022]).
- Emekli, Gözde (Haziran 2006) “Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm”, *Ege Coğrafya Dergisi*, 1.2 (15) s. 51-59 (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ecd/issue/4877/66925/> [Erişim tarihi: 12.05.2023]).
- Karavaş, Banu (Haziran 2017). “Kentsel ve Kırsal Rekreasyon Alanlarına Yönelik Kullanıcı Tercihlerinin Belirlenmesi, Artvin Kenti Örneği”, *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 19(1), s. 58-69. (<https://dergipark.org.tr/en/pub/barofd/issue/27137/291998> [Erişim tarihi: 04.05.2023]).

- Karavaş, Banu (18-20 Ekim 2018). “Artvin Kentindeki Doğa-Temelli Turizm Olanaklarının İrdelenmesi”, *Uluslararası Artvin Sempozyumu*, Artvin. s.114-128.
- Karavaş, Banu; Kurdoğlu, Oğuz; Kurdoğlu, Çiçek, Banu (2006). “Hatıla Vadisi Milli Parkı İçin Farklı Bir Rekreasyonel Yaklaşım”, *Kafkas Üniversitesi Artvin Orman Fakültesi Dergisi*, 7(2), s.145-158. (<http://openaccess.artvin.edu.tr/xmlui/handle/11494/1145> [Erişim tarihi: 04.02.2022])
- Keskin, Mehmet Ali (Nisan 2022). “Gelenekten Geleceğe Artvin Kültür Turizminde İbrikli”, *Folklor Akademi Dergisi*, 5(1), s. 141-152. (<https://dergipark.org.tr/en/pub/folklor/issue/69545/1088555> [Erişim tarihi:09.06.2023])
- Oğan, Yener; Cömert, Menekşe (Ocak 2022). “Artvin Yöre Gastronomisinde Tıbbi ve Aromatik Bitkiler”, *Aydın Gastronomy*, 6(1), s. 29-38. (<https://dergipark.org.tr/en/pub/aydingas/issue/68106/891681> [Erişim tarihi: 09.06.2023])
- Soykan, Füsün (Haziran 2003). “Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi İçin Önemi”, *Ege Coğrafya Dergisi*, 1-11(12), s. 1-11. (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ecd/issue/4882/66951> [Erişim tarihi: 10.04.2023])
- Şahbaz, Ramazan, Pars; Altınay, Meltem (2015). “Türkiye'deki Milli Parkların Rekreasyon Faaliyetleri Açısından Değerlendirilmesi”, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, s. 125-135. (<https://earsiv.arel.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12294/2372> [Erişim tarihi: 17.02.2023])
- Tanrıkulu, Murat (2007). “Türkiye’de Coğrafi İşaretlerin Tespiti ve Tescil Edilmesinin Önemi”. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 1(2), s. 173-184. (<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/260278> [Erişim tarihi: 09.06.2023])
- Taşlıgil, Nuran (Haziran 2020). "Milli Parklar Arasında Farklı Bir Örnek: İstiklâl Yolu Tarihi Milli Parkı.". *Türk Coğrafya Dergisi*, 74, s. 87-96. (<https://dergipark.org.tr/en/pub/tcd/issue/54666/685542> [Erişim tarihi: 08.10.2022])
- Turgut, Hilal; Tırnakçı Aslıhan (Ocak 2020). “Korunan Alanlarda Peyzaj Karakter Analizi Hatıla Vadisi Milli Parkı Örneği”, *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 51(1), s. 8-20. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunizfd/issue/52065/565108> [Erişim tarihi: 09.06.2023])

Sanal Yayınlar

- (URL.1) <https://hatilavadisi.tabiat.gov.tr/> (Erişim tarihi: 01.10.2022)
- (URL.2) <https://hatilabal.com/galeri/> (Erişim tarihi: 08.10.2022)
- (URL.3) <https://www.trtizle.com/belgesel/sarayin-lezzetleri/sarayin-lezzetleri-or-artvin-or-65-bolum-5968108/> (Erişim tarihi: 09.06.2023).